

ยุคเสื่อม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

คำถามนี้มันถามมาเรื่อยๆ นะ บางทีมันก็ต้องตอบ เหมือนกับเวลาตอบคำถามนี้ หลวงตาท่านพูดอย่างนี้ละ หลวงตาท่านพูดว่า “เวลาโครงการช่วยชาติขาดอยู่อย่างเดียว ขาดคำถาม ไม่ได้ถามธรรมะท่าน มีแต่ท่านเทศน์ไง”

ท่านบอกถ้าโครงการช่วยชาติถ้ามีคำถามนะ แล้วไปถามที่นู่นนะ ที่ตาก เห็นไหม นิพพานเป็นนิพพานอะไรนี้ ท่านบอกว่าเวลาโครงการช่วยชาติขาดเฉพาะคำถาม ถ้าคำถามบีบมันเหมือนกับเปิดให้ธรรมะได้ออกได้ แต่ถ้าคำถามมันตื้นๆ มันก็แบบคนฟัง น่าจะเบื่อ แล้วคนฟังก็จะถามว่า “หลวงพ่อบໍ่เบื่อบ้างหรือ?” (หัวเราะ)

หลวงพ่อก็เบื่ออยู่ แต่! แต่ไม่ตอบมันก็ไม่ได้ เพราะคนถามมันเป็นปัญหาที่หนักหน่วงของเขา เด็กเวลามันยกอะไรไม่ขึ้นมันก็ว่าหนักมาก ผู้ใหญ่ยกอะไรมันก็ดูเบาๆ ใช่มั้ย? ไอ้คนปฏิบัติใหม่ ไอ้คนปฏิบัติเก่าก็เฮ้อ.. เรื่องไม่เป็นเรื่องก็ถามตอบกันอยู่นั่นแหละ แต่ไอ้เรื่องที่เป็นเรื่องก็ไม่เห็นมีสักทีเนาะ มันมีแต่เรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง ไอ้เรื่องเป็นเรื่องหาไม่เจอสักที

ข้อ ๕๗๕. เนาะ ถามเรื่อง “การปฏิบัติ”

ถาม : เคยถามคำถามพระอาจารย์หลายครั้งแล้ว เมื่อคราวที่แล้วถามว่า “ก่อนนี้ไม่เห็นนิมิต แต่พักหลังๆ เห็นเป็นหน้าตาตัวเองแว็บๆ” พระอาจารย์ตอบแล้วเข้าใจละ ก็เพราะว่าคาดหวังผลไปก่อน แต่! แต่ตอนนี้ก็ติดขัด ที่พอเห็นก็อยากเห็นให้มันชัด อยากเห็นมากขึ้นเลยฟัง พอเข้าสมาธิก็จัดจ้องอยู่ที่ความมืด ดูว่าเมื่อไหร่จะก่อตัวขึ้นมาเป็นภาพ ทำให้ฟัง เครียด และบางทีไม่เห็นอะไรเลย เลยอยากขอวิธีแก้ไข จะทำอย่างไรเวลาทำสมาธิเราจะไม่ต้องเพ่งมองอะไรไหมคะ ควรกำหนดจิตอยู่ที่ใด?

หลวงพ่ : มันเริ่มต้นนะ อย่างเช่นโค้ชหรือผู้ฝึกสอนเขาจะสอนนักกีฬา เริ่มต้นเขาจะให้ออกกำลังก่อน แล้ววางเบสิกให้ได้ก่อน ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นของเรา เราต้องทำความสงบของใจก่อน เห็นไหม ทำความสงบของใจก็บอกว่าให้นักกีฬานั้นมีกำลัง ใ้ร่างกายนั้นแข็งแรง แล้วพื้นฐานนี้ต้องวางพื้นฐาน พุทธหรือปัญญาอบรมสมาธิคือพื้นฐาน

พื้นฐานหมายถึงว่าเราจะต้องให้จิตใจเราไม่วอกแวก วอแว ให้จิตใจเราเข้มแข็ง หลวงตาบอกว่าจิตนี้มันหิวอารมณ์ พอหิวนะ คนหิวกระหายทำงานไม่ได้ จิตนี้มันหิวอารมณ์ พอความคิดเกิดแว็บนี้มันสวย คือมันคิด มันยึดของมัน มันยึดของมัน แต่เราทำความสงบของใจจิตนี้มันอึด คนอึดหน้าสำราญสิ่งใดมามันก็อยากกินนั่นแหละ แต่มันคัดเลือกเป็น นี้ความคิดที่ดีและความคิดที่ไม่ดี

ฉะนั้น พื้นฐานของมัน เราต้องวางพื้นฐานก่อน ถ้าพื้นฐานมันแน่นแล้ว ดีแล้ว เห็นไหม นักกีฬาพอพื้นฐานดี เบสิกดีเขาก็สอนอีกชั้นตอนหนึ่งออกไป แล้วถ้านักกีฬาเป็นทีมเขาต้องให้ลงฝึกซ้อมเป็นทีมเพื่อเล่นกันได้ เพื่อเข้าหากัน ฉะนั้น ในการประพฤติปฏิบัติ ถ้านักกีฬาใช่ไหม บางคนมีทักษะดี บางคนข้างเผือกมีแววดิ เขาก็ดูว่านักกีฬาคนนั้นสมควรเล่นตำแหน่งไหน ควรเล่นอย่างไร

จิต! จิตเวลามันภาวนาไป เห็นไหม ถ้าจิตมันสงบมันรู้มันเห็นนะ อย่างเช่นเห็นนิมิตต่างๆ คำว่าเห็นนิมิต ในการปฏิบัติของพวกนามรูป พวกอภิธรรมเขาจะติเตียนมาก บอกพุทธโชนี้จะเห็นนิมิต พุทธโชนี้จะติดนิมิต.. นี้ถ้าเราติดกันเขาถึงเอาไปตีไปตีได้นะ แต่ขณะที่เราปฏิบัติ เห็นหรือไม่เห็นเหมือนทักษะของนักกีฬา บางคนเขามีความชำนาญของเขาเขามีพรสวรรค์ของเขา

จิตก็เหมือนกัน จิตบางดวงจะเห็นนิมิตบ้าง ไม่เห็นนิมิตบ้าง มันเป็นทักษะ มันเป็นบารมีของจิตดวงนั้น ฉะนั้น ถ้าเห็นหรือไม่เห็น เราก็ไม่บอกว่ามันเป็นประเด็นไ้มันเป็นประเด็นที่ว่าเวลาเราเห็น หมายถึงว่าทักษะหรือว่าจิตเรานั้นมีรูปแบบอย่างนี้ มันจะออกมาในรูปแบบนี้ ถ้ารูปแบบนี้นะ ถ้านักกีฬาคนนั้นเฉลอ นักกีฬาคนนั้นยิ่งผยองว่าตัวเองมีความสามารถดี นักกีฬาคนนั้นจะไม่รุ่งโรจน์หรอก เพราะมันพื้นฐานไม่ดี

จิต! จิตพอเห็นนิมิตมันเหมือนทักยะ มันไปเห็นสิ่งใดมันต้องวางไว้ก่อนไง คือ นักก็พามีพรสวรรค์ก็จริงอยู่ แต่เราวางสิ่งนี้ไว้ แล้วเราฝึกฝนตัวเราให้ชำนาญใช่ไหม? ไอ้พรสวรรค์นั้นมันก็อยู่กับเรา มันจะหายไปไหน? จิตถ้าเห็นนิมิตก็เหมือนกัน มันจะเห็น นิมิตอย่างไรเราก็กางไว้ก่อน แล้วเราทำความสงบของใจเรา ถ้าใจเราสงบขึ้นมา นี่สิ่งนั้น เรามีทักยะคืออยู่แล้ว ถ้าร่างกายเราแข็งแรงอยู่แล้วนะมันจะดีขึ้น มันจะเข้มแข็งขึ้น

ในการปฏิบัติ เห็นไหม ฉะนั้น พอที่มันเห็น ก่อนที่มันเห็นนี้มันเห็นโดยความ ขำนาญ โดยความต่างๆ แต่พื้นฐานในการปฏิบัติมันไม่มั่นคง มันไม่แข็งแรง ฉะนั้น ถ้า เวลาที่มีครูบาอาจารย์ เห็นไหม ครูบาอาจารย์เรา กรรมฐานเราจะบอกให้ทำความสงบ ของใจก่อน ทำความสงบของใจก่อน ให้ทุกคนมีความเข้มแข็ง ให้แข็งแรง แล้วทักยะนี้ เราฝึกเอา เราฝึกเอา

ถ้าจิตมันสงบแล้วมันไม่เห็นใช่ไหม มันไม่เห็นสิ่งต่างๆ ก็น้อมไป พยายามน้อม ไป ราพึงขึ้นมา น้อมก็คือสัญญาอันแหละ เห็นไหม บอกว่าสัญญานี้เป็นโทษมาก แต่ เวลาคนก็ต้องใช้สิ่งนั้น คุวักชินลี วัคชินที่เขาเอามาป้องกันโรคเอามาจากไหนล่ะ? เขา เอามาจากโรคนั้นแหละ เอาจากโรคนั้นแหละแล้วมาดัดแปลง มาฆ่าเชื้อมัน แล้วเขาก็เอา เชื้อโรคนั้นแหละมาทำวัคชิน

นี่ก็เหมือนกัน มันเป็นสัญญานันแหละ แต่! แต่ถ้าจิตมันสงบแล้ว เห็นไหม แหม.. นักวิทยาศาสตร์นะเว้ย เอาเชื้อโรคจะมาทำวัคชิน ไอ้นี้ก็เหมือนกัน เราเอาจิตเรา เอา ความเห็นของเรานั้นแหละ เอาสิ่งนั้นมา ถ้าจิตมันสงบแล้ว ถ้ามันเห็นไม่ได้ นี่ทักยะ พื้นฐานเราไม่ดีเลย ทำอะไรสิ่งใดไม่ดีเลย เราก็ต้องเลียนแบบ เห็นไหม เลียนแบบเพื่อทำ ให้ได้ นี่พูดถึงนิมิตใจ

กรณีนิมิต อภิธรรมเขาจะดีมาก ดิบอกว่าพุทโธ พุทโธนี่ติดขัดไปหมด หลงไป หมด ติดนิมิตกันไปหมด ไปไม่รอด เขาจะติเตียนมาก แต่โดยข้อเท็จจริงล่ะ? โดย ข้อเท็จจริงคนไข้ จิตมันเป็นแบบนี้ แล้วจะทำอย่างไร? เราจะทำอย่างไรกับมัน

ฉะนั้น พอจะทำอย่างไรกับมัน เราก็ต้องฝึกของเรา นี่ถ้ามีครูบาอาจารย์ ครูบา อาจารย์ท่านจะรู้ว่าถ้าจิตดวงนี้มันเห็นใช่ไหม? อย่างเช่นเวลาเห็นแว็บๆ เห็นอะไร เห็น นิมิต เห็นไหม เห็นไปแล้วก็คือแล้วไปแล้ว ถ้าจิตมันเห็นก็คือมันจะเห็น แต่ถ้าจิตมันจะ

เห็นนะ เรากำหนดตั้งแต่ก่อนนั่งสมาธิว่าไม่ต้องการ ไม่อยากเห็น แล้วถ้าจิตมันเห็นนะ เห็นแล้วก็กลับมาพุทโธซัดๆ มันจะกลับมา

พอจิตมันเข้มแข็งแล้วนะ พอมันจะเห็นขึ้นมา ตอนนี้อย่างไรพื้นฐานก็ดี ทุกอย่างก็ดี พอเห็นนิมิตขึ้นมา นักกีฬาฝึกมาดี กำลังดี ทักษะดี มีความสด ลงสนามแล้วมีโอกาสชนะมากเลย นี่พอจิตมันดีแล้วนะเราก็พิจารณาอย่างนั้น

นี่พูดถึง “ตอนนี้อยากเห็นกำหนดขังไปในที่มืด” อยากไปหมด อยากรู้ไปหมด พออยากเห็นเพราะอะไร? เพราะเห็นแล้วใช่ไหม? อย่างคนเรานี้สามล้อถูกหวยนะ เรานี้สามล้อ ถีบสามล้อส่งผู้โดยสาร หาเงินหาทองเลี้ยงครอบครัวทุกข์ยากมาก วันนี้ถูกหวยขึ้นมาใหม่.. สามล้อถูกหวยเลย

จิต! เวลาปฏิบัติล้มลุกคลุกคลานมาตลอด เวลาไปเห็นแว็บๆ แวบๆ นั้นแหละสามล้อถูกหวย พอสามล้อถูกหวย มันไม่รู้จักใช้เงินใช้ทองเดี๋ยวมันก็หมด แต่ถ้าเราเป็นสามล้อนะ เราเองเราก็ส่งผู้โดยสารหาเงินหาทอง ถ้าเราถูกหวย เราได้ลากขึ้นมาเรารู้จักประหยัด เรารู้จักมัธยัสถ์มันก็ไม่เสียหาย มันก็ไม่เสียหาย

นี่ก็เหมือนกัน ต้องกลับมาที่ความสงบนะ ไม่ต้องไปขังมันในที่มืด การขัง การเพ่งนี้เสียหมดแหละ นี่พูดถึงว่าทำไมถึงต้องทำอย่างนี้ไง แล้วถ้าทำไมถึงต้องทำอย่างนี้ทำไมต้องตั้งสติ ทำไมต้องทำความสงบของใจ แล้วเมื่อไหร่จะได้วิปัสสนา เมื่อไหร่จะใช้ประโยชน์?

ไอ้ที่วิปัสสนานี้ะ จิตสงบแล้วเห็นตามความเป็นจริง เห็นใหม่ เราถึงบอกว่าสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง แต่ถ้าจิตไม่สงบแล้วนี่ก็เอามันเป็นสติปัฏฐาน ๔ ปลอมไปที่เขาบอกว่ากำหนดคณะใช้ปัญญาแหละมันเป็นวิปัสสนา พุทโธมันเป็นสมถะ.. วิปัสสนาก็วิปัสสนาหลอกๆ นี่ก็เอาเองทั้งนั้นแหละมันไม่มีจริงหรอก

ถ้าจิตไม่สงบนี้ไม่มีจริง แต่ถ้าพุทโธ พุทโธ เห็นใหม่ มันเป็นสมถะ มันเป็นการนี่ก็เอาใหม่? ใช่ แต่ต้องการความสงบ ถ้าสงบแล้วนะจิตมันมีกำลังของมัน พอมันอ่อนไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงนะ มันจะขนพองสยองเกล้า มันจะเป็นวิปัสสนาจริงๆ มันจะเป็นวิปัสสนานะ เป็นสติปัฏฐาน ๔ ของจริง แต่กว่าจะ

ได้จริงได้ปลอม เหมือนเรานี้เราศึกษามาแล้วเราอยากทำงาน เราต้องสมัครงาน เราต้องสอบคัดเลือก

จิต! จิตเวลามันรู้ขึ้นมาแล้ว เวลาปฏิบัติถ้าจิตมันสงบแล้วมันจะสอบคัดเลือก ถ้ามันสอบคัดเลือกได้ มันเข้าทำงานได้ เห็นไหม มันไปรู้จริงเห็นจริงได้มันจะได้มีผลงาน เราได้ทำงานเราก็มีผลตอบแทน ถ้าเราไม่ได้ทำงานเราก็ไม่มีผลตอบแทน คนตะมุมนี่ไม่มีผลตอบแทนนะ เว้นไว้แต่รัฐสวัสดิการ

นี่ก็เหมือนกัน จิตเราไม่สงบ เราตะมุมนี่ของเราไป เราใช้ปัญญาของเราไปนะ ใช้ปัญญานี้เป็นวิปัสสนา ไอ้พวกพุทธโฆ พุทธโฆนี่สมณะไม่ใช่วิปัสสนา.. มีค่าเท่ากันแหละเหมือนกัน แต่หลงผิดไปเท่านั้นเอง นึกเอาเองไง นึกว่าวิปัสสนาไง แล้วพอพุทธโฆ พุทธโฆก็บอกว่ามันไม่ใช่วิปัสสนา

ไอ้ใช้วิปัสสนา ถ้าทำถูกต้องเขาจะเข้าแนวทางได้ถูกต้อง แล้วเขาจะได้อรหัตตผล เขาจะได้สู่ความจริง เป็นความจริงๆ ไอ้ที่ว่าตัวเองหลงผิดอยู่ว่าเป็นวิปัสสนาๆ มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิทั้งนั้นแหละ มันเป็นโลกีย์ปัญญา ปัญญาของโลก มันเป็นตรรกะ มันไม่ใช่ธรรมเลย

นี่พูดถึงความที่เขาคติเดียนนะ ฉะนั้น เราจะไม่ให้เขาคติเดียนใช่ไหม? เราก็พุทธโฆ แล้วอยู่กับเรา จ้องไปที่มิดนี่เราส่งออกแล้ว เราไม่ต้องจ้องไปที่มิด เพราะความอยากเห็นอยากเห็นให้ถึงตายก็ไม่เห็น แต่ถ้าจิตสงบมันถึงเห็น ถ้าจิตมันสงบใช่ไหม พอจิตสงบ นี่จิตสงบ ตาของจิตออกรู้ ถ้าออกรู้ นั่นคือเห็น ถ้ามันไม่ออกรู้มันไม่เห็นหรอก

แล้วยิ่งถ้าไปจ้อง เหมือนเราเข้าถ้ำเลย แล้วจ้องในถ้ำมันจะเห็นอะไร? เรามองเข้าไปในถ้ำ มองไปในที่มีถ้ำมันจะเห็นสิ่งใด? มันจะเห็นสิ่งใดขึ้นมาล่ะ? ถ้ำมันเห็นมันก็เป็นอุปาทาน นึกเอาเห็นเอาว่านิมิตเป็นอุปาทาน อ้าว.. ก็ลองให้เป็นนิมิตจริงๆ แล้วจะรู้ไง

ฉะนั้น เขาถามว่าเมื่อก่อนเคยถามมาแล้ว แล้วเราตอบไปหลายหนแล้ว แล้วตอนนี้ด้วยความอยากรู้อยากเห็น ด้วยความอยากรู้อยากเห็นก็พยายามทำ.. ที่อธิบายพื้นฐานมานี้คือพยายามจะพูดให้เข้าใจใจ ให้เข้าใจว่าจิตมันทำงานอย่างไร แล้วธรรมชาติ

ของจิตมันเป็นอย่างไร ฉะนั้น ธรรมชาติของจิตมันเป็นแบบนี้ เราไม่ต้องไปตื่นเต็นกับมัน ไม่ต้องไปตื่นเต็น เราพุทธโธของเราไป พุทธโธของเราไปเพื่อภาวนาเห็นใหม่

พุทธานุสติ พอเรากำหนดพุทธโธ เราทำความสงบของใจ เรานูชาของศีลสมาธิของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเอาภิกขุของเรา เอาร่างกายของเรา เอาความรู้สึกนึกคิดของเรานูชาของศีลสมาธิของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำเพื่อบุญกุศล ถ้าทำเพื่อบุญกุศลนะ ทำเพื่อความรู้จริงของเรา ทำเพื่อความร่วมมือเป็นสุขของเรา เห็นใหม่ นี่ผลประโยชน์ของเรา

เราทำตรงนี้ แล้วถ้าจิตมันสงบ มันรู้ของมันจริง เดียวเราจะบริหารจัดการของมัน ถ้าจิตมันสงบ ถ้าจิตมันไม่สงบเราพยายามจ้อง พยายามเพ่งมันยังไม่ใหญ่ คือเหมือนกับเรา ในเมื่อเราทำผิดแล้วเราพยายามจะเข้าไป มันก็ยิ่งจะไปไกลใช่ไหม? เราต้องปล่อยวางหมดแล้วกลับมาพุทธโธเฉยๆ พุทธโธ พุทธโธให้จิตมันสงบเข้ามา หรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ นี่สิ่งที่เห็น

นี่คำถามของเขานะ “พยายามจ้องไปที่มืด ดูว่าเมื่อไหร่มันจะก่อตัวขึ้นมา” เห็นไหม

ขนาดเราเห็นว่าภาพนิมิตมันก่อตัวขึ้นมาเป็นภาพ ไปเพ่งจนเครียดไปหมดนะ ปล่อยวางให้หมด แล้วที่พูดเมื่อกี้ นี่ พูดถึงความเป็นจริงของจิต จิตมันจะเป็นความจริงแบบนี้ ถ้าจิตมันเร่าร้อน จิตมันมีความเครียดมันก็ทุกข์ พุทธโธ พุทธโธ พุทธโธนี่จิตมันปล่อยวางมันก็เป็นความสุข สุขเพราะมันสลัดทิ้งความฟุ้งซ่าน แล้วถ้าจิตสงบแล้วออกรู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม นั่นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้ามันไม่ออกรู้เราก็พยายามรำพึง พยายามฝึกหัดให้มันเป็นไป ถ้ามันเป็นไปได้มันก็จะจบไป

ค่อยๆ ฝึกไป ค่อยๆ ฝึก ค่อยๆ หัด ปรียัตติ ปฏิบัติ.. การปฏิบัติมันต้องฝึกเอาอย่างนี้แหละ มันไม่มีใครทำให้ แล้วมันไม่มีใครยื่นให้เราหรอก เราต้องฝึกหัดของเรา ทำตามความเป็นจริง แล้วมันจะได้ผลประโยชน์ตามความเป็นจริงนะ

ข้อ ๕๗๖. อันนี้มันเป็นเรื่องปัญหาสังคม แล้วเราจะตอบไม่ได้ เพียงแต่เราจะอธิบายว่าเราก็รู้ แล้วมันเป็นปัญหาของคนที่นี่ด้วย เขาพูดอย่างนี้

ถาม : ๕๗๖. เรื่อง “การเรียกอาวโโส กับกันต”

กราบนมัสการหลวงพ่อด้วยความเคารพ พอดีผมฟังเทศน์หลวงพ่อกมาได้ประมาณ ๒ เดือนแล้วครับ ก็เลยหันมาฝึกทำสมาธิหลังจากที่ทิ้งไปนาน ประกอบกับได้มีโอกาสเข้าพรรษาด้วย ก็เลยทำได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยขึ้น เพราะการรักษาศีล ๕ ก่อนข้างครบถ้วน ผมสงสัยเกี่ยวกับคำว่าอาวุโส ภัณฑะ ในไฟล์เสียงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๑ ของหลวงพ่อกครับ

เพราะตอนผมบวชพรรษาหนึ่ง ได้มีโอกาสอ่านและสอบนักธรรมตรี จำได้ว่า คำว่า “อาวุโส” ในภาษาบาลีนั้นหมายถึงผู้ที่มีอายุพรรษาน้อยกว่า และผู้ที่บวชเข้ามาภายหลังนั่นเอง ส่วนคำที่พระภิกษุผู้มีพรรษาน้อยกว่า เรียกพระภิกษุที่มีพรรษามากกว่าว่า “ภัณฑะ”

หลวงพ่อก : นี่ในตำรา ถูกต้อง!

ถาม : ในสังคัมภคิตทั่วไป ตั้งแต่เราเรียนมา ไม่ว่าจะประมาณประถม มัธยม อุดมศึกษา การใช้คำว่าอาวุโสที่ใช้กันทุกๆ ไป ก็หมายถึงผู้ที่มีอาวุโส อายุงาน อายุทางวุฒิการศึกษา เป็นต้น แต่มักตีความเป็นคนเฒ่า คนแก่ ผู้สูงวัยไปเสียมากกว่า ตกกลางที่ถูกต้องอย่างไรครับเริ่มง

หลวงพ่อก : (หัวเราะ) เขาเขียนว่าเริ่มง แล้วกราบนมัสการลา

ในพระไตรปิฎกเขาพูดอย่างนั้นจริงๆ พูดถึงอาวุโส เราเรียกผู้อาวุโสว่า “ภัณฑะอาวุโส” แล้วภัณฑะจะเรียกเด็กว่า “อาวุโส” มันก็เหมือนกับว่าการอ่อนนุ่มถ่อมตน ในสมัยพุทธกาลนะอาวุโสนี้เวลาพระทักกันไง อาวุโสจะพูด จะสอน จะบอกเขาเรียกอาวุโส ทางที่อายุน้อยกว่าก็เรียกภัณฑะ

ทีนี้คำว่าอาวุโสมันเหมือนกับเราอ่อนนุ่มถ่อมตน ยกย่องเขาซะใหม่ มันเลยกลับหัวกลับหางไป มันกลับหัวกลับหางในปัจจุบันนี้ คำว่าอาวุโสคือคนที่มีอาวุโสกว่า ภัณฑะคือเด็กกว่า คือความหมายมันเปลี่ยน นี่คำว่าอาวุโส ภัณฑะก็คือคำเก่านั้นแหละ แต่ความหมายมันเปลี่ยนแปลง ไป

ในสมัยพุทธกาลเป็นอย่างนั้นจริงๆ คำว่าอาวุโสคืออายุน้อยกว่า ภัณฑะคือมากกว่าจริง! แต่ในความเข้าใจของสังคัมภคิต์ยวนี้ อาวุโส ภัณฑะ อาวุโสต้องมากกว่าจริงไหม? ภัณฑะ

แต่ต้องน้อยกว่า แต่ในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนี้จริงๆ แล้วเป็นอย่างนี้จริงๆ มันเป็นอย่างนี้จริงๆ แต่เวลามันเคลื่อนไปมันเคลื่อนอย่างนี้ มันเคลื่อนไปแล้วคนกึ่ง เขากึ่ง เรากึ่ง

แต่เราคิดว่าสังคมเขาเข้าใจกันอย่างนี้ไง สังคมเขาเข้าใจกันว่าเรียกอาวุโสคือผู้ที่มีอาวุโสกว่า กันเตคือผู้ที่น้อยกว่า แต่ในพระไตรปิฎก อาวุโสมันคือคนที่น้อยกว่า กันเตคือคนที่สูงกว่า นี่ในพระไตรปิฎกนะ เราก็เข้าใจอย่างนี้ แต่เราก็พูดของเราอย่างนี้ เพราะสังคมเขาเข้าใจกันอย่างนี้ไง เราพูดเพื่อความเข้าใจของสังคม ไม่ได้พูดให้หนังสือเข้าใจ ไม่ได้พูดให้อาวุโส กันเตมันเข้าใจ แต่พูดให้คนเข้าใจ

ถ้าคนเข้าใจ.. เพราะเดี๋ยวนี้คนเข้าใจกันอย่างนี้แล้ว คนเขาเข้าใจกันว่าอาวุโสคือผู้ที่สูงกว่า กันเตคือผู้ที่ต่ำกว่า แต่ในหนังสือเขาบอกว่ากันเตนี้สูงกว่า อาวุโสต่ำกว่า นี่หนังสือเขียนมาอย่างนี้จริงๆ ในพระไตรปิฎกมีความหมายอย่างนี้จริงๆ แต่ความหมายมันเปลี่ยนไปแล้ว สังคมเขาเข้าใจกันอย่างนี้ ฉะนั้น เวลาเราพูดเราก็พูดเพื่อให้คนฟัง พูดเพื่อให้เขาเข้าใจ

ในเมื่อมันอยู่ในพระไตรปิฎกนะ นี่เวลามันไปอย่างนี้ พอมันเคลื่อนไปอย่างนี้แล้วใครจะเอาคืนล่ะ? แล้วเอาคืนอย่างไร? ถ้าเอาคืน เห็นไหม นี่วัฒนธรรม แล้วความเชื่อ ความรู้สึก เราจะดึงมา นี่เวลามันไหลไป มันไหลไปอย่างนี้แหละ

ฉะนั้น ที่ถามมานี้เราก็เข้าใจอย่างนี้ เราก็เข้าใจอย่างที่เขียนมานี้แหละ เราก็รู้ เราก็เห็น เพราะพระไตรปิฎกใครก็อ่าน อ่านแล้วก็เข้าใจ ทีนี้เราจะพูดตามพระไตรปิฎกเลย เห็นไหม พุทธพจน์นะ กันเต อาวุโส กันเตต้องเป็นเด็ก แต่พูดไปแล้วรู้อยู่คนเดียว แต่โลกเขาเข้าใจกันอย่างนี้ โลกเขาเข้าใจกันอย่างนี้

นี่พูดถึงพรรษา เห็นไหม ให้อัตรงนี้ชัดเจนมาก แล้วตอนนี้ชัดเจนมากปั๊บก็ย้อนกลับไป ย้อนกลับไปในเรื่องอริยสัจ ในเรื่องการปฏิบัติ ในเรื่องความเป็นจริงในพระไตรปิฎก กับความเข้าใจของสังคมมันแตกต่างกันอย่างไร? ฉะนั้น ในพระไตรปิฎกมันก็มี.. ความเคลื่อน ในพระไตรปิฎกนี่ไม่เคลื่อน แต่หัวใจของพวกเราพวกชาวพุทธนี่เคลื่อน เคลื่อนไป คำว่าอาวุโส กันเตก็เป็นแบบนี้

ในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนั้นจริงๆ อาวุโสหมายถึงผู้ที่มีอายุพรรษาน้อยกว่า เขาเรียกว่าอาวุโส ก็เหมือนกับเราเรียกอาวุโส เห็นไหม นั่นก็ว่ากันแต่ แต่ตอนนี้มันกลับกันมาแล้ว มันเป็นความเข้าใจของสังคม สังคมเข้าใจกันอย่างไร เพราะสังคมพระก็เป็นสังคมพระนะ แต่สังคมข้างนอกมันเป็นใหญ่ สังคมข้างนอกคือสังคม แล้วมันก็อย่างที่ว่าแหละ พระก็ตามกันไป ตามกันไปก็เข้าใจ แล้วถ้าตามกันไปมีแต่ดิเขานี้ แล้วเราจะต้องฝันใช้ไหม? เราต้องพูดอยู่คนเดียวใช้ไหม? นี่มาถึงก็กันแต่ๆ

เรานี้ละ สมมุติถ้าเราไปหาเจ้าคณะจังหวัด หรือผู้ที่ปกครองเราเป็นเจ้าฟ้า เจ้าคุณ ไปเรียกเขาว่ากันแต่นี้ยุ่งเลยละ เขาคิดอย่างนั้นไง สังคมเข้าใจกันไปอย่างนั้นแล้ว นี่ความเข้าใจ สังคมเข้าใจนะ เราพูดกับสังคมก็เป็นอย่างหนึ่ง.. ถ้าพูดมากไปเรื่องนี้เดี๋ยวมันจะสะท้อนถึงเราด้วย เพราะเราก็เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมนะ

นี่ความเข้าใจนะ เรื่อง “การเรียกอาวุโส กันแต่” นี่การเรียกอาวุโส กันแต่ ถ้ากรณีนี้เราคิดให้เป็นประโยชน์ คิดให้เป็นประโยชน์ เห็นไหม ขนาดว่าชื่อเรียกยังเปลี่ยนแปลงขนาดนี้ แล้วถ้าพูดถึงกิริยา คำกิริยามันก็ไปอีกนะ คำกิริยาต่างๆ ไปหมด จะนั่นพอไปหมด ปฏิบัติไปนี่หลวงตาถึงบอก เห็นไหม

“ไม่รู้พูดไม่ได้ ไม่รู้เขียนไม่ได้”

แล้วไม่รู้พูดไม่ได้ แล้วนี่เขาพูดผิดทำไมต้องไปพูดตามเขา ทำไมพูดตามเขาอยู่? เวลาสังคมเขาพูดกันอย่างไร เราก็ต้องเป็นไปอย่างนี้ แล้วเราจะไปค้านนี้.. เราไม่พูดเดี๋ยวมันออกนอกเรื่อง

ข้อ ๕๗๗. เนาะ

ถาม : ๕๗๗. เรื่อง “สมาธิระดับนี้ควรออกใช้ปัญญาหรือยังคะ”

หนูปฏิบัติโดยการกำหนดพุทโธไว้ที่ใจ มันก็สงบระดับหนึ่ง แต่บางครั้งก็มีการส่งออกไปคิดถึงคนอื่นบ้าง พอได้อ่านหนังสือของหลวงปู่เจี๊ยะท่านให้กำหนดพุทโธเร็วๆ หนูก็เลยทำตาม ช่วงแรกเหนื่อยมาก รู้สึกเหมือนมีพลัง แต่ต้องฝืนกับการขี้เกียจ กำหนดพุทโธโดยไม่ให้ขาด ก็อดทนทำไปเพราะอยากรู้ว่าสมาธิจริงๆ เป็นอย่างไร

มีอยู่วันหนึ่งนั่งสมาธิแล้วจิตก็เลื่อนลงเหมือนเราลงลิฟต์ ปรากฏเห็นกายของเรา ทั้งตัว จากปกติเริ่มบวม อืด เน่า มีหนอนขึ้น ภาพนั้นก็แสดงไปเรื่อยๆ เหมือนเราดูหนัง สุดท้ายมันจบลงตรงที่เหลือแต่หัวกะโหลกของเรา ขณะที่เห็นภาพ ตัวหนูก็ร้องไห้สลด สั่งเวชใจมาก ทั้งๆ ที่เรารู้ๆว่าเราต้องตาย ความรู้สึกตอนนั้นบรรยายไม่ถูก แต่รู้สึกว้า จิตตอนนั้นสงบและมีสมาธิมาก ไม่เคยเป็นอย่างนี้เลย

พอหลังจากนั้นในระหว่างวัน บางครั้งก็เห็นตัวเองเป็นโครงกระดูก แต่แค่เห็น เว็บบเดียวแล้วก็หายไป เคยเห็นผู้หญิง แล้วในใจคิดว่าผู้หญิงคนนี้สวยดี พอความคิดจบลง หนูก็เห็นผู้หญิงคนนั้นเป็นโครงกระดูกทั้งตัว จนต้องเอามือขี้ต้ำว่าเราเห็นอะไรกัน แน่

คำถาม.. สมาธิระดับนี้ควรออกใช้ปัญญาหรือยังคะ และอย่างที่หนูเคยเห็น หนูควรจะเริ่มพิจารณาอย่างไรถึงจะถูกวิธีคะ ขอคำแนะนำจากหลวงพ่อด้วย เพราะหนูฝึกสมาธิมาประมาณ ๑ ปีแล้ว

หลวงพ่อด : ทำอย่างนี้ถูกต้อง คำว่าถูกต้อง เห็นไหม คำว่าถูกต้องก็ดีแล้ว นี่ว่าพุทโธ ใวๆ พุทโธใวๆ เพราะพอสมาธิลง นี่เวลาจิตมันลงไปแล้ว ถ้าจิตมันลงแล้วคนมีวาสนา แบบว่าเวลาฝึกจิต พอจิตมันลง ทุกอย่างมันลง เหมือนทักษะดี ทุกอย่างดี มันมีอำนาจ วาสนาของมัน มันก็ออกรู้ออกเห็น พอออกเห็น เริ่มเห็นเป็น..

นี่เวลาเห็นนะ เรามองร่างกายเราด้วยตาเนื้อสิ เราเห็นด้วยความชัดเจนใช่ไหม? แต่จิตเราสงบแล้ว พอเราเห็นภาพ เราเห็นกาย ถ้าเราเห็นร่างกาย เห็นไหม มันบวม มัน อืด มันเน่า หนอนมันขึ้น คือว่ามันย่อยสลายไป พอมันย่อยสลายไป เพราะโดยจิตได้ สำนึกของเรามันยึดมั่นถือมั่นว่าสรรพสิ่งเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรานี้โดยจิตได้สำนึก แต่ สภาวะแบบนี้มันเป็นสภาวะธรรม

สภาวะธรรมหมายถึงว่าถ้าจิตมันสงบแล้ว จิตมันสงบแล้วนี่สัจจะ.. สัจจะเป็นอย่าง นั้นจริงๆ โดยสัจจะ เห็นไหม ของทุกอย่างเป็นอนิจจังหมด มันแปรสภาพหมด ทีนี้ ร่างกายของคนมันเป็นสสาร มันเป็นเนื้อ เป็นต่างๆ มันเป็นน้ำ มันเป็นธาตุ ถ้ามันมี จุลินทรีย์ต่างๆ มันยิ่งเน่าเร็วขึ้นไปใหญ่ ทีนี้การย่อยสลายของมันนั่นเรื่องหนึ่งใช่ไหม? แต่เวลาจิตมันเห็น ความจริงมันเป็นแบบนั้น ความจริงมันไม่เป็นแบบที่เราเป็นอยู่หรือ

สิ่งที่เราเป็นอยู่มันเป็นเพราะว่าอำนาจของกรรมใช่ไหม? อำนาจของกรรมเพราะชีวิต มีชีวิต มีธาตุ มันก็เผาผลาญอยู่ ธาตุไฟมันหล่อเลี้ยงอยู่ ร่างกายก็เลย มันเสื่อมสภาพ แต่มันไม่เป็นอนิจจังถึงกับย่อยสลายขนาดนั้น ฉะนั้น พอจิตมันเห็นสัจจะความจริงมันก็จะเตือนใจ พอมันสะเตือนใจมันก็จะไปกระตุกใจ ไปกระตุกความยึดมั่นถือมั่นของใจ

นี่ที่เราทำกันอยู่นี้ เราปฏิบัติกันอยู่นี้ เราพยายามจะแก้จิตของเรา จิตของเรามันมีสิ่งยึดมั่นถือมั่นในใจ คือสังโยชน์มันรัดอยู่ ถ้ามันพิจารณาของมันไปแล้วมันจะปล่อยของมัน มันจะคลายของมัน มันจะทำดีของมัน แล้วถ้าเห็นอย่างนี้ปั๊บบันก็จะขยันหมั่นเพียรถ้ามันทำได้

ฉะนั้น คำถามว่า “สมาธิระดับนี้ควรใช้ปัญญาหรือยังคะ”

ขณะที่เห็นนั่นล่ะคือปัญญานะ ถ้าเวลาเราเห็นนี่นะ แล้วเราพิจารณาของเรา นั่นล่ะคือปัญญาแล้ว ทีนี้คำว่าปัญญาของเรา เราต้องใช้คิดหรือ? ปัญญาของเรา ปัญญาที่เราคิดกันอยู่นี้มันเป็นปัญญาโลกๆ นะ มันเป็นปัญญาข้างนอก เห็นใหม่ ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติ.. เจโตวิมุตติมันก็มีปัญญา

นี่ถ้าการเห็นมันเป็นเจโตเพราะมันเห็นภาพ เวลาภาพมันย่อยสลาย ภาพมันเปลี่ยนแปลง ภาพมันต่อเนื่องไป นั่นล่ะคือปัญญานะ ปัญญาของเจโตวิมุตติมันไม่ใช่คิดเอาอย่างที่เราคิดนี้ ที่เราคิดนี้ เวลาถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธินี้ มันมีสมาธิด้วยแล้วมันใช้ปัญญาหมุนไป สมาธิรองรับมันลึกซึ้งกว่านี้ไง ฉะนั้น “โลกียปัญญา กับโลกุตตรปัญญา”

นี่ถามว่า “สมาธิแบบนี้ควรใช้ปัญญาหรือยัง?”

ควรใช้ ควรใช้ เพราะถ้าเราใช้ปัญญานะ บางทีพอเราจะคิด คุณีเวลาจิตเราเป็นสมาธิแล้วเรากลัวเราจะไม่มีปัญญา พอเราคิดปั๊บบันกระตุกจิตของเราออกมาเลย เพราะความคิดนี้มันหยาบ มันหยาบกว่าจิตเราอีก เพราะจิตเราลงสมาธิมันละเอียดใช่ไหม? พอจิตลงสมาธิมันละเอียด ถ้าความคิดของเรา ความคิดจากสมองมันเป็นปัญญา แต่ความคิดจากใจล่ะ?

ความคิดจากใจ นี่ถ้าจิตมันละเอียด เห็นใหม่ ความคิดอันนั้นเราจะอธิบายไม่ได้เลย เราจะอธิบายถึงขณะปัญญาที่มันหมุนอยู่ข้างใน เราจะอธิบายได้อย่างไร? นี่มันรู้ได้เห็นอยู่ แต่อธิบายไม่ได้ แต่ถ้าความคิดเราที่เราจำได้ ความคิดที่เราคิดอยู่ในปัจจุบันนี้เราจำได้ เราคิดเรื่องอะไร? คิดเรื่องดี เรื่องชั่ว เห็นใหม่ นี่ความคิดอย่างหยาบกับความคิดอย่างละเอียด ทีนี้ความคิดอย่างละเอียด นี่ปัญญาสมอง ปัญญาจิต ถ้าปัญญาเกิดจากจิต เพราะอะไร? เพราะจิตมันสงบมันเป็นของมัน

นี่เราฝึกตรงนี้! เราฝึกตรงนี้ไง เพราะกิเลสมันอยู่ที่จิต ปัญญาเกิดจากจิตมันก็ถอนรากแก้วจากจิตของเรา ถอนกิเลสออกจากจิตของเรา ถ้ามันถอนได้ ปัญญามันถอนได้มันก็เป็นประโยชน์กับเรา เห็นใหม่ ฉะนั้น..

ถาม : ถ้าสมาธิระดับนี้ควรใช้ปัญญาหรือไม่ แล้วอย่างที่หนูเห็นนี้ควรจะเริ่มค้นพิจารณาอย่างไรถึงจะถูกคะ

หลวงพ่ : ตั้งจิตไว้ ถ้าพิจารณาให้ถูกต้องสติไว้ ถ้าจิตสงบมันจะเห็นกายนี้เรื่อยๆ ถ้าจิตมันสงบน้อยกายก็จะหายไป นี่แล้วกายจะหายไปมันก็จะย้อนกลับไปคำถามแรก ถ้ากายมันหายไปก็จะเพ่งไปที่มืด เพ่งให้มันเห็นกายมันไม่เห็นหรือ ถ้าจิตมันสงบแล้วมันถึงจะเห็น ถ้าจิตไม่สงบมันเป็นสัญญา

เห็นโดยสัญญานะ มันจืดๆ ซืดๆ เห็นโดยสัญญาคือการสร้างภาพ เห็นโดยจิตมันขนพองสยองเกล้า เห็นโดยจิตมันสะท้อนหัวใจมาก สะท้อนใจเรามาก นั่นเห็นโดยจิต ถ้าเห็นโดยจิตคือเห็นโดยข้อเท็จจริง ฉะนั้น จะเห็นโดยจิตเราพยายามทำความเข้าใจให้ใจเราสงบเข้ามา ถ้าสงบแล้วมันออกรู้ออกเห็น ออกรู้ออกเห็นนั่นล่ะวิปัสสนาเกิดตรงนั้นแหละ

ออกรู้ออกเห็นแล้วแยกแยะ นั่นใช่เป็นปัญญาแล้ว ปัญญาในเจโตวิมุตติคือเห็นภาพการย่อยสลาย การรำพึง คือความรู้สึกนึกคิดเหมือนเรากำหนดจิต ให้จิตมันบังคับบัญชาจิต ให้จิตมันรำพึงไป พอรำพึงปั๊บ พอรำพึงที่จิตใช่ใหม่? ภาพเกิดจากจิตใช่ใหม่? พอจิตรำพึงภาพนั้นมันจะไปตามนั้นเลย แวบ! แวบ! เร็วมากนะ

ให้มันเนา ให้มันเปื่อย ให้มันสุพั้ง พับ! พับ! เลยนะถ้าเป็นเจโตวิมุตติ แต่ถ้าเป็น ปัญญาวิมุตติ มันจับของมันนะมันต้องใช้ปัญญา แต่ปัญญาก็เป็นปัญญาละเอียด ปัญญา เกิดจากจิตมันจะเทียบเคียงของมัน พอเทียบเคียงของมันใช่ไหม? มันจะเนาเปื่อยอย่าง นั้น มันจะเสียหายอย่างนั้น มันจะดูแลของมันอย่างนั้น

ฉะนั้น การใช้ปัญญานี้ ถ้าเห็นภาพแล้ว ถ้าจิตมันเป็นไปได้มันจะรู้ นั่นละเป็น ปัญญา แต่มันจะรู้จะเข้าใจได้ ต่อเมื่อมันครบวงจรแล้วย้อนกลับมามันจะเห็น มันจะ เข้าใจ แต่ขณะที่เราทำงานอยู่ที่เราไม่เข้าใจ ขณะที่เราทำงานอยู่เรารู้สึกคลุกคลาน เรา ทำของเราละ นี้อย่างนี้มันไม่ค่อยเข้าใจหรอก แต่ถ้ามันทำของมันนะ มันทำของมันจบ แล้วเรามาทบทวนนะมันจะเข้าใจหมดเลย

ฉะนั้น ใ้เข้าใจหรือไม่เข้าใจนี้เราขันธ์ของเรา เราทำของเรา ถ้าผิดถูกเคี้ยวเรา ออกมาแล้วเรามาพิจารณาของเรา ฉะนั้น..

ถาม : สิ่งที่เป็นอย่างนี้ต้องใช้ปัญญาใช่ไหม?

หลวงพ่ : ใช่แล้ว มันใช้ปัญญาอยู่แล้ว

ถาม : แล้วอย่างนี้หนูควรจะทำอย่างไรต่อไป

หลวงพ่ : ควรทำความสงบของใจ ควรสร้างกำลังแล้วพิจารณา ถ้ากำลังเรดีนะภาพ นี้จะเห็น ถ้าภาพนี้ไม่เห็นนะ เรายิ่งขิ้นขึ้นมาที่ภาพมันเห็น บางทีมันแบบว่าสั่มหล่น คนมี วาสนานะ อย่างเช่นพระนะ พระในสมัยพุทธกาล ถ้าสร้างบุญกุศลมา เวลาบวชบิหาร เป็นทิพย์มาเลย บิหารเป็นทิพย์ ฟ้าผ่อนนี้มาได้เลย แต่บางคนจะบวชนะขอเท่าไรมันก็ ไม่มี

พาหิยะ เห็นไหม ฟังพระพุทธเจ้าหนเดียวเป็นพระอรหันต์ แล้วขอบวช พระพุทธเจ้าบอก เธอไม่มีบิหาร ๘ ไปหาบิหาร ๘ ไปหาบาตร หาผ้า นี้โดนควายขวิด ตายเลย นี้วาสนาของคนมันเหมือนกันที่ไหนล่ะ? แต่ถ้าคนที่มีความวาสนานี้มันเป็นทิพย์ เป็น ทิพย์มันจะมาเลยชุดแรก คือบิหารลอยมาเลย แต่ครั้งที่ ๒ ก็ต้องเปลี่ยนแล้ว มันมีหน เดียว

นี่ก็เหมือนกัน นี่ถ้ามันเป็นปัญญาละ ถ้าปัญญามันพิจารณาของมัน เวลามันปล่อยมันขาดนะมันก็มีหนเดียว นี่มันเป็นประโยชน์กับผู้ที่ปฏิบัติมัน นั้น ถึงที่มันมีหนเดียวมันไม่มีอีกแล้วเราก็ต้องฝึกหัดนะ ถ้าจิตสงบแล้วก็รำพึง พิจารณาเรื่องกาย พิจารณาไปๆ พอจิตมันดีขึ้น พอจิตมันสงบแล้วพิจารณาเรื่องกาย ใช้ความคิดเทียบเคียง พอจิตมันเริ่มสะอาดขึ้น กว้างขึ้น เดียวมันจะเกิด ถ้ามันเกิดขึ้น มันรู้ขึ้น มันเห็นขึ้น มันก็เป็นประโยชน์กับเรา เป็นประโยชน์กับผู้ประพฤติปฏิบัติ เป็นประโยชน์กับการปฏิบัติของเรา นี่พูดถึงการฝึกหัดนะ

นี่เขาถามว่า “สมาธิระดับนี้ควรออกใช้ปัญญาหรือยังคะ”

มันใช้ปัญญาของมันอยู่แล้ว แล้วใช้ได้ด้วย แล้วจะเป็นประโยชน์กับเราด้วยนะ เอวัง